

<https://doi.org/10.62837/2024.10.73>

CƏFƏROVA VƏFA YAŞAR QIZI
Gəncə şəhəri N.Rəfibəyli adına
43 saylı orta məktəb

RUS, ƏRƏB, FARS VƏ BAŞQA DİLLƏRƏ MƏXSUS ONOMASTİK SÖZ VƏ SÖZ BİRLƏŞMƏLƏRİ

Xülasə

Açar sözlər: əcnəbi dillər, onomastik vahidlər, terminlər, söz birləşmələri

Azərbaycan dilində onomastik vahidlər əsasında yaranan ümumi söz və söz birləşmələrinin müəyyən qismi alınma terminlərdən ibarətdir. Bu terminlərin əsasını ərəb, fars, rus və rus dili vasitəsilə başqa dillərdən alınma sözlər təşkil edir. Dilimizə məxsus milli sözlərimiz alınmalara nisbətən az tədqiq olunmuşdur.

Onomastik vahidlərin leksik- semantik xüsusiyyətlərinə görə təhlil edilməsi göstərir ki, dildə işlədilən leksik vahidlər, əsasən, antroponimlərdən (darwinizm, amper, om, paskal, nizamişünaslıq, retgen) və toponimlərdən (amerikalı, azərbaycanlı, afrikalı, avropasayağı, çinşünaslıq) ibarətdir.

Onomastik vahidlərdən yaranmış sözlərin və söz birləşmələrinin bir hissəsi sözdüzəldici şəkilçilər vasitəsilə əmələ gəlib formalaşmışdır. Sözdüzəldici şəkilçilərin vasitəsilə formalaşan sözlərə və söz birləşmələrinə ən çox antroponimlər, toponimlər və az bir hissəsinə onomastikanın digər vahidləri daxildir. Onomastik vahidlərdən yaranan söz və söz birləşmələri həm coğrafi adlardan, həm də antroponimlərdən formalaşaraq elmin müxtəlif sahələrində işlənir.

Azərbaycan Respublikasında müxtəlif antroponim və toponimlərdən müxtəlif içki adları formalaşmışdır. Məsələn, «*Ağdam*», «*Abşeron*», «*Gəncə*», «*Badamlı*», «*İstisu*», *Abşeron toponimindən həmçinin «Abşeron tortu, Qarabağ toponimindən «Qarabağ» siqareti, «Qarabağ» şokoladı və s.*

ONOMASTIC WORDS AND PHRASES SPECIFIC TO RUSSIAN, ARABIC, PERSIAN AND OTHER LANGUAGES

Jafarova Vafa Yashar

Abstract

Keywords: Foreign languages, onomastic units, terms, phrases

In the Azerbaijani language, a certain portion of common words and phrases formed based on onomastic units consists of borrowed terms. These terms are primarily composed of words borrowed from Arabic, Persian, Russian, and other languages through Russian. Our national words belonging to our language have been studied less than the borrowings.

Analysis of onomastic units based on their lexical-semantic features shows that the lexical units used in the language mainly consist of anthroponyms (e.g., Darwinism, ampere, ohm, pascal, Nizami studies, roentgen) and toponyms (e.g., American, Azerbaijani, African, European-style, Chinese studies).

A portion of the words and phrases derived from onomastic units has been formed through the use of word-forming suffixes. Words and phrases formed through word-forming suffixes mostly include anthroponyms, toponyms, and to a lesser extent, other units of onomastics. Words and phrases formed from onomastic units are formed from both geographical names and anthroponyms and are used in various fields of science.

In the Republic of Azerbaijan, various beverage names have been formed from different anthroponyms and toponyms. For example, “Aghdam”, “Absheron”, “Aghdam”, “Ganja”, “Badamli”, “Istisu”, from the toponym “Absheron” names like “Absheron cake” and from the toponym “Karabakh” products such as “Karabakh cigarettes”, “Karabakh chocolate” and so on have been derived.

ОНОМАСТИЧЕСКИЕ СЛОВА И СЛОВСОЧЕТАНИЯ, ХАРАКТЕРНЫЕ ДЛЯ РУССКОГО, АРАБСКОГО, ПЕРСИДСКОГО И ДРУГИХ ЯЗЫКОВ

Джафарова Вафа Яшар

Аннотация

Ключевые слова: Иностранные языки, ономастические единицы, термины, фразы.

В азербайджанском языке определенная часть общеупотребительных слов и оборотов, образованных на основе ономастических единиц, состоит из заимствованных терминов. Эти термины в основном состоят из слов, заимствованных из арабского, персидского, русского и других языков через русский язык. Наши национальные слова, принадлежащие нашему языку, изучены меньше, чем заимствования.

Анализ ономастических единиц на основе их лексико-семантических характеристик показывает, что лексические единицы, используемые в языке, в основном состоят из антропонимов (например, дарвинизм, ампер, ом, паскаль, низамишуноведение, рентген) и топонимов (например, американец, азербайджанец, африканец, европейский стиль, синология).

Часть слов и словосочетаний, произошедших от ономастических единиц, образована посредством использования словообразовательных суффиксов. Слова и словосочетания, образованные с помощью словообразовательных суффиксов, в основном включают антропонимы, топонимы и, в меньшей степени, другие единицы ономастики. Слова и фразы,

образованные от ономастических единиц, происходят как от географических названий, так и от антропонимов и используются в различных областях науки.

В Азербайджанской Республике различные названия напитков образованы от различных антропонимов и топонимов. Например, «Агдам», «Абшерон», «Гянджа», «Бадамлы», «Истису», Из топонима «Абшерон» были образованы такие названия, как «Абшеронский торт», а из топонима «Карабах» — такие продукты, как «Карабахские сигареты», «Карабахский шоколад» и так далее.

Onomastika – yunan sözü olub, Azərbaycan dilinə tərcümədə “advermə elmi” kimi anlaşıla bilər. Lakin müasir dövrdə onu “xüsusi adlar haqqında elm” tərzində şərh etmək daha düzgündür. Onomastika dilçiliyin ən böyük şöbələrindən biri olub, xüsusi adlar haqqında elm deməkdir. [1, 5]. Dilçilikdə “onomastika” sözünün iki mənası izah olunur: 1) dildə mövcud olan xüsusi adların hamısı; 2) dilçiliyin xüsusi adları öyrənən bəhsi [4, 3].

Dilimizdə rus sözləri əsasında formalaşan xeyli terminlər vardır. Bu terminlər Azərbaycan dilinin lüğət tərkibinin zənginləşdirilməsində rol oynayırlar. Rus dilindən alınmış ümumi adlara elmin hər bir sahəsində rast gəlmək olar. Belə söz və söz birləşmələri ən çox toponimlərdən və antroponimlərdən, eləcə də onomalogiyanın digər vahidlərindən düzəlib formalaşmışdır.

Dildə onomastik vahidlərin termin və söz birləşmələrinə çevrilməsi dinamik bir prosesdir. Bu prosesin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, mövcud onomastik vahidlər müəyyən məqamda ümumi anlayışların ifadəsinə çevrilir və yaxud terminoloji anlayışa xidmət edir. Məsələn, Rasputin antroponimdir. Bu sözdən son vaxtlar ticarət termini kimi də istifadə olunur. Belə ki, bu adla yeni bir içki adı meydana gəlmişdir. O cümlədən içki adı kimi meydana gələn terminlərə aid istənilən qədər misal göstərmək olar: «*Morozov*» arağı, «*Petrov*» arağı, «*Aleksandr*» arağı və s. *Moskva* toponimindən «*Moskva*» arağı, *Rusiya* toponimindən «*Russkə vodka*» və s.

Yeri gəlmişkən qeyd etmək ki, Azərbaycan Respublikasında müxtəlif antroponim və toponimlərdən müxtəlif içki adları formalaşmışdır. Məsələn, «*Ağdam*», «*Abşeron*», «*Gəncə*», «*Badamlı*», «*İstisu*», *Abşeron* toponimindən həmçinin «*Abşeron tortu*, *Qarabağ* toponimindən «*Qarabağ*» siqareti, «*Qarabağ*» şokoladı və s.

Rusiyada olan müxtəlif respublika, vilayət, şəhər və başqa coğrafi adları bildirən onomastik vahidlərdən də bir çox ümumi adlar düzəlir. Belə adlardan «*Sibir*» toponimini götürək. Bu toponimdən aşağıdakı sözlər və söz birləşmələri yaranmışdır: *sibirka*, *sibirsayağı* (*qarayara*), *Sibir porsuğu*, *Sibir Samuru*, *Sibir xalqları*, *Sibir platforması*, *Sibir İttifaqı*, *Sibir dağkeçisi*, *Sibir tülküsi* və s.

Onomastik vahidlərdən düzələn və dilimizdə formalaşmış işlənən söz və söz birləşmələri nəinki Azərbaycan, rus, hind və Avropa dilləri, hətta başqa dillərin materialları əsasında da yaranaraq işlədilir.

Çin toponimidir, böyük dövlətlərdən biridir. Əhalisinin sayına görə dünyada birinci yeri tutur. Bu dövlət Çin Xalq Respublikası adlanır. Çin toponimindən aşağıdakı sözlər əmələ gələrək dilimizdə formalaşmışdır: *çinli*, *çincə*, *çinşünas*, *çinşünaslıq* və s.

Qeyd edək ki, *çinşünas* termini *sinoloq*, *çinşünaslıq* termini isə *sinologiya* kimi də işlənir, çünki *sin* elə *çin* deməkdir. *Çin* sözü öz etimologiyasını *sin* sözündən götürmüşdür. *Sin* sözünə Ə. əl-Bakuvinin «Abidələrin» xülasəsi və qüdrətli hökmdarın möcüzələri» kitabında da rast gəlirik. Həmin kitabda Ə.Bakuvi yazır: «Çin (Çin) –uzunluq dairəsi -130 o 05, en dairəsi -24 o 15-dir; Bu-Məşriqdə olan, birinci iqlimdən üçüncü iqlimə qədər uzanan geniş bir ölkədir. Onun eni uzunluğundan böyükdür və əvvəlindən axırınadək iki aylıq məsafə var. Ölkə üç yüz şəhərdən ibarətdir [2, 21].

Çin toponimi ilə bağlı aşağıdakı söz birləşmələri də işlədilir: *Çin dövləti*, *Çin dili*, *Çin quşu*, *Çin səddi*, *çinli qadın (oğlan, qız)* və s.

Qeyd edək ki, bizim eranın III-IV əsrlərindən Gürcüstan ərazisində çin adlı tayfa məlumdur. Bəzi mənbələrdə «çin» kimi də işlənmişdir. Q.Məşədiyev yazır ki, qədim gürcümənbələrində göstərilir ki, Gürcüstana çinlilər şimaldan Çin- Bakurun başçılığı ilə Deryaldan keçib gəlmişlər. Onlar Gürcüstanda islam dinini qəbul etmişlər. Erkən orta əsrlərdə onlar Kür üstündə yaşamışlar. XVIII əsrdə onlar gürcü çarının tabeliyindən çıxıb Qarabağa köçmüşlər. Çinli adlı kəndlərimiz də həmin çinlilərin məskunlaşdığı yerlərdir [3, 120-122].

Amerika toponimindən düzələn sözləri nəzərdən keçirsək, bu onomastik vahidlərdən də xeyli termin və söz birləşmələrinin yarandığının şahidi olarıq. Amerika böyük qitələrdən biridir və bu qitədə bir çox dövlət yerləşir. Amerika coğrafi addan aşağıdakı sözlər yaranmışdır: *Amerika Birləşmiş Ştatları (dövlət)*, *amerikalılar*, *amerikan(lar)*, *amerikapərəst*, *amerikasayağı* və s.

Söz birləşmələri: *Amerika dolları*, *Amerika bankı*, *Amerika dövləti (hökuməti)*, *Amerika xalqı*, *Amerika legionu*, *Amerika ləhcəsi* və s.

Bəzən Amerikaya «Yeni dünya» da deyilir. Məsələn, S.Vurğunun «Zəncinin arzuları» poemasında bunun şahidi oluruq:

Amerika, Yeni dünya, Vətənimdir dedim bayaq,

Aclar, qullar dünyasıdır, yaşadığım qara torpaq.

Danışdıqda *amerikanski* də işlədilir: (Çopur arvad): Onnan da var, dedi-qadınçun, *amerikaski*, - qalxıb uzunsov, iri sumkasını açdı (M.Süleymanov).

Dilimizdə yalnız buraya qədər adlarını çəkdiyimiz alınmalar deyil, digər alınmalardan ibarət olan terminlər də mövcuddur ki, həmin terminlər ayrı-ayrı ölkə və regionların toponim və antroponimlərindən düzəlmişdir. Onomastik adlar əsasında həmin sözlər, terminlər və söz birləşmələri dildə işlənərək leksikona daxil olur. Bütün bunlar da, şübhəsiz ki, dilin lüğət tərkibinin

zənginləşməsində mühüm amillərdən biridir. Misallara müraciət edək: «Ukrayna» toponimindən aşağıdakı sözlər yaranmışdır: *ukraynalı, ukraynalasdırma, ukraynalasdırmaq, ukraynaçı, ukraynizm* və s.

O cümlədən Belorusiya, Litva, Estoniya, Moldaviya, Qazaxıstan, Özbəkistan, Gürcüstan, Çeçenistan və s. bu kimi dövlət adları bildirən toponimlərdən həmin xalqa mənsub olan elm, mədəniyyət və s. ilə bağlı sözlər və ifadələr yaranmışdır. Məsələn, *belorusiyalı, litva dili, litvalı, latviyalı, estoniyalı, qazaxıstanlı, tacikistanlı, tatarıstanlı, özbəkistanlı, türkmənistanlı, gürcüstanlı* və s. Bununla bərabər, həmin respublikaların ədəbiyyatı sahəsində yaranan antroponim sözlərə də az deyildir. Onomastik vahidlər əsasında yaranıb dilimizdə formalaşan sözlərin və söz birləşmələrinin bir qismi də ərəb və fars mənşəlidir. Bu sözlər əsrlər boyu davam etmiş mürəkkəb proseslər nəticəsində dilə daxil olmuş, bəziləri sonralar öz işləkliyini itirmiş, demək olar ki, tamamilə dildən çıxmış, bəzilə isə hal-hazırda lüğət tərkibində qalmışdır. Məlum məsələdir ki, bütün dillərin lüğət tərkibi alınma sözlər hesabına zənginləşir. Bu proses dildəki ehtiyac üzündən baş verir. Azərbaycan dilində də o cümlədən həmin proses davam edir.

Dilimizdə vaxtilə işlənən ərəb və fars mənşəli *nəmək, nəməkdan, ləb, zəban, nar (od), nan* və s. bu kimi terminlər müasir dil üçün arxaikləşmiş və bu gün də işlənmir. Lakin belə sözlərdən fərqli olaraq, onomastik adlardan yaranan terminlər arxaik olsa da, heç vaxt dildən çıxa bilməz, çünki bu cür sözlərdən ibarət məfhumların etimologiyası, mənşəyi həmin xalqın adı ilə bağlıdır və onun varlığından irəli gəlir. Doğrudur, onomastik adlar müxtəlif xalqların dilində başqa cür də ifadə edilir və səslənir. Lakin adlar fonetik dəyişikliyə uğramış formada səslənsə də, hər hansı bir xalqın dilində olan doğma adlar öz formasını, şəklini saxlayır. O cümlədən dilimizə məxsus sözlər bir abidə kimi qorunmalı, bir yadigar kimi, varlığımızın bir mənbəyi kimi qızıl fonda daxil edilməlidir. Çünki biz bunlarla tariximizi, ədəbiyyatımızı, mədəniyyəti və incəsənətimizi mühafizə etmiş oluruq, bir xalq kimi varlığımızı sübut etmiş oluruq.

Dilimizdə işlənən bir sıra ərəb və fars mənşəli sözlər artıq Azərbaycan dilinə xas olan bütün qanunauyğunluqlara tabedir və əlaqəli şəkildə inkişaf etmişdir.

Azərbaycan şəxs adlarının çoxu ərəb və fars mənşəlidir. Məsələn, *Arzu, Arif, Afət, Bədəl, Aftab, Bəxtiyar, Vaqif, Vazeh, Qəhrəman* və s.

Göründüyü kimi, şəxs adları apelyativ leksikadan, leksik vahidlərdən əmələ gəlmiş və şəxs adı kimi formalaşmışdır. Bütün bunlarla yanaşı, dilimizdə onomastik adlardan, xüsusilə də onomastik adlardan yaranan xeyli ərəb və fars mənşəli terminlər və söz birləşmələri işlənir.

Coğrafi terminlərdən cəhətlərin adlarını bildirən ərəb mənşəli Şimal, Şərq, Cənub, Qərb adlarından dildə istənilən qədər söz və söz birləşmələri formalaşmışdır. Bu adların dördü də cəhət mənasını bildirir. *Şimal*-dünyanın

cənuba əks olan cəhəti (səmti). *Şərq-qərbə* müqabil cəhəti, *Cənub-şimala* müqabil səmti, *Qərb-şərqə* müqabil cəhəti bildirir.

Coğrafi termin kimi işlədilən bu dörd cəhətdən ayrı-ayrılıqda aşağıdakı söz və söz birləşmələri yaranır:

ŞİMAL- *şimala-qərb*, *şimal-qərbi*, *şimali*, *şimallı*, *Şimal moruğu*, *Şimal tülküsi*, *Şimal yarımkürəsi*, *Şimal tropiki*, *Şimal buzlu okeanı*, *Şimal-qərb keçidi*, *Şimal dəniz yolu* və s.

ŞƏRQ- *şərq*, *şərqli*, *şərqşünas*, *şərqşünaslıq*, *şərqdiyyun*, *Yaxın Şərq*, *Uzaq Şərq*, *Şərq mədəniyyəti*, *Şərq xalqları* və s.

Dildə məşriq sözü də vardır ki, bu, artıq müasir dilimiz üçün köhnəlmiş, arxaikləşmişdir.

CƏNUB- *cənub-qərb*, *cənub-qərbi*, *cənubi*, *cənublu*, *cənub-şərq*, *cənub-şərq*, *Cənub qütb dairəsi*, *Cənub qütb parıltısı*, *Cənub qütbü*, *Cənub yarımkürəsi*, *Cənub tropiki* və s.

QƏRB – *qərbi*, *qərbiyyun*, *qərbli*, *qərbçilik*, *Qərb zonası* və s.

Ərəbistan toponimi «ərəb» etnonimindən düzəlmişdir, yəni ərəb xalqının adından. Həm ərəb etnonimindən, həm də Ərəbistan toponimindən aşağıdakı söz və söz birləşmələri yaranıb işlədilir: *ərəbi*, *ərəb(lər)*, *ərəbdovşanı*, *ərəbizm*, *ərəbist*, *ərəbistika*, *ərəbləşdirilmə*, *ərəbləşdirmə*, *ərəbləşdirmək*, *ərəbləşm*, *ərəbləşmmək*, *ərəbotu*, *ərəbçilik*, *ərəbcə*, *ərəbləşdirilmə*, *ərəbləşdirilmək*, *ərəbistanlı*, *Ərəbistan səhraları*, *Ərəbistan dövlətləri*, *Ərəbistan çölləri* və s.

A.Axundov ərəblərlə əlaqədar yaranan aşağıdakı xüsusi yer adlarını qeyd edir. O yazır: «Ərəblə əlaqədar yer adları bir neçə şəkildə özünü göstərir: 1. Ərəb toponimik arealına daxil olan yer adlarında ərəb etnonimi işlənir, bəzən toponimlərdə bu tərkib hissəsi əvvəldə, bəzilərində isə axırda gəlir. əvvəldə gələnlər: Ərəbqədim-Şamaxı rayonunda kənd sovetinin mərkəzi.

Ərəbqubalı-Kürdəmir rayonunda kənd Sovetinin mərkəzi.

Ərəbyatağı- Cəbrayıl rayonunun cənubunda, Göyərçin Veysəlli kəndindən qərbdə yerləşən sıra dağlar.

Ərəbmehdibəyli- Şamaxı rayonunda kənd Sovetinin mərkəzi.

Sonra gələnlərə Xanərəb, Çölərəb kəndlərinin adını misal göstərmək olar...» (7, 29-30).

Ərəb ölkələrindən biri olan Misir toponimindən bir neçə söz və söz birləşmələri yaranmışdır: *misirli(lər)*, *misirşünas*, *misirşünaslıq*, *Misir fironları*, *Misir ehramları* və s. Göründüyü kimi, bəzi sözlər bir çox dillərdə eyni cür səsləndiyi halda, digərlərində isə fərqli cəhətlər çox azdır və yaxud da çox olur. Bunlardan əlavə, ərəb dövlətlərinin adlarından aşağıdakı sözlər formalaşib işlədilir: *əlcəzairli*, *iraklı*, *yəmənli*, *livanlı*, *liviyalı* və s.

Farsdilli ölkələrindən biri də İrandır. İran toponimindən aşağıdakı sözlər yaranmışdır: *iranlı*, *iranşünas*, *iranşünaslıq*, *iranpərəst* və s. Qəmər adı Ay planetinin sinonimidir və bu şəxs adı kimi də formalaşmışdır. Hər iki söz onomalogiyanın kosmonimiya şöbəsinə daxildir. Bu sözlər demək olar ki, dildə

gözəllik rəmzi kimi şairənə üslubda-təşbehlərdə işlədilir. «Qəmər» və «Ay» sözlərindən dilimizdə aşağıdakı söz və söz birləşmələri yaranıb işlənir: *qəməri, qəmərüz, qəmərüzlü, qəmərçöhrə, qəmərçöhrəli, aybəniz, aybənizli, ayqabaq, ayqabaqlı, aypra, ayüzlü* və s. «Rəri»dən *pərişan, pərizad, pərisima, pərisimalı, pərisurət, pəriçöhrə, pəricamal, pəricamallı* və s.

Dilimizdə işlənən leksik vahidlərin böyük bir hissəsini dinlə əlaqədar yaranmış terminlər və termin səciyyəli birləşmələr təşkil edir. Bu proses din dövlət səviyyəsində azad status alandan sonra daha da inkişaf etməyə başlamışdır. Məlumdur ki, islam dini VII əsrdə Ərəbistanda meydana gəlib inkişaf etmişir. İslam dinin meydana gəlməsi ilə əlaqədar yeni adlar-onomastik vahidlərdən yaranmış ümumi isimlər, bununla bərabər yeni söz və söz birləşmələri yaranaraq dildə formalaşmış, hamısı olmasa da, bir qismi lüğət tərkibinə daxil olmuşlar. İslam dini ilə əlaqədar işlənən sözlərin əksəriyyəti də məhz ərəb mənşəli olduğuna baxmayaraq, müasir dilimizdə ümumişləkdir. «Qurani-Kərim»də olan dini sözlərin və terminlərin bir qismi də onomastik adlardan ibarətdir ki, onlardan düzələn sözlərin dilin lüğət tərkibində müəyyən yeri vardır. Din meydana gəldikdən sonra müəyyən din xadimləri, ilahiyyatçılar, dini elmlərin tədqiqatçıları da meydana gəlmiş, bir çoxları bu sahədə dini nəzəriyyələr, dini cərəyanlar və təlimlər yaratmışdır.

Nümunələrə müraciət edək:

İslam-VII əsrdə meydana gəlmiş və bütün dünyada yayılmış monoteist dindir. İslam dini-yəni müsəlmanlıq. «*İslam*» sözü ilə əlaqədar bir çox söz və söz birləşmələri də yaranmışdır. Məsələn, *İslamiyyət*- İslam dini deməkdir (Naşad:). Bu bir ixtiyardır ki, islamıyyət biz kişilərə vermişdir (S.Hüseyn).

İslamlıq-İslam dininə mənsub olma. (Sönməz)... xalqı zorla islamlığa çevirir, iman gətirməyənin dilini kəsirlər (C.Cabbarlı). *İslamizm, islamlaşdırma, islamlaşdırmaq* sözləri də bu qəbildəndir.

Bu sözdən başqa *islam dövləti, islam iqtisadiyyatı, islam inqilabı, islam sosializmi* və s. bu kimi söz birləşmələri də işlədilir.

İslam dini xalq arasında geniş vüsət alandan, yayılandan sonra islamıyyətin müqəddəs kitabı «Qurani-Kərim»də meydana gəlmişdir. Bu kitab Allahın varlığını sübut edir və hər bir fəsildə bu ad təkrar olunur. «Qurani-Kərim»də demək olar ki, Allah xüsusi ad kimi anlaşılr. Belə olan tərzdə Allah adından dilimizdə xeyli söz və söz birləşmələri formalaşmış işlənəməkdədir. Bunlar aşağıdakılardan ibarətdir: *allahxtaran, allahverən, allahqurucu, allahlıq, allahpayı, allahpərəst, allahsız, allahlıq, allahsızlıq, alla-taala, allahu-əkbər, allah saxlasın, allah eşqinə, allah eləməsin, allah xatirinə, allah rəhmət eləsin, allah bilən yaxşıdır* və s.

Əzrail – dinə görə bütün insanların ölmək vaxtı çatanda onların canını alan mələkdir, ölüm mələyi. Bu sözün ikinci mənası (məcazi mənası) amansız, qəddar, əzazil, qorxunc adam deməkdir. Məsələn: - *Bizim xanım və onun oğlu*

kimi əzraillər yoxdur (M.İbrahimov). Bu məfhumun müqabilində *əzarillik* (amansızlıq, qəddarlıq) sözləri də işlənir.

Züfüqar- şəxs adıdır. *Zülfüqar* həm də İmam Əlinin qılıncına verilən addır. *Zülfüqar* sözü haqqında O. Mirzə belə yazır: «Zaman keçdikcə bu ad özü də ixtisara düşüb *Zülfü* formasını aldı. Bu yeni variant ilkin *Zülfüqar*dan daha çox farsların «*zülfi*» (saç) sözünü yada salırdı».

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

- Adilov M., Paşayev A. Azərbaycan Onomastikası, Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 2019, 104 s.
- Bakuvi Ə. Abidələrin xülasəsi və qüdrətli hökmdarların möcüzələri. Bakı:Şur, 1992.
- Qeybullayev Q. Qədim türklər və Ermənistan. Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 1992.
- Mikayılova Ə. Onomastik Vahidlərin Üslubi İmkanları. Bakı, “Memar Nəşriyyatı- Poliqrafiya”, 2008, 302 s.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 11.10.2024

Çapa qəbul olunma tarixi: 24.10.2024

Rəyçi: f.ü.f.d. , dosent Aytən Əhmədova
tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur